

J E L E N K Ö R.

55. szám

Pest szerda julius' 9dikén

1834.

Foglalalat Magyar- és Erdélyország (Pozsonyban fő RR. ülései; Erdélyben ítélőmesterek választása; Ürményi Ferencz növény-gyűjteménye; új praelatusink praeconisatiója.) Anglia (Dupin fogadtatása Londonban; Evans indítványa az alsó-, 's Wharnclyffe és Westminsteré a' felsőházban.) Franciaország (portugáli levelek; francia-követválasztások.) Portugália (Miguel hadi sorsa, 's hajóra ülte; migueliek elleni bosszuság) Spanyolország (cortes-gyűlésre indítványok; censurái rendelkezések; carlosiak reményei.) Olaszország. Görögország. Schweiz (Bombelles jegyzékei a' főhelyhez; a' nagy tanács végzete ezek, a' vele rokonok 's Neuenburg iránt.) Belgium. Amerika.

MAGYAR- és ERDÉLYORSZÁG.

Pozsony. Az ország részeiben a' kerületiek helyett föllálitandó törvényszékeknek következő pereket kívánnak a' fő RR. tulajdonítani, és pedig mint első folyamodási bíróságnak: iktatási tisztaságbul indítottakon kívül, midőn az ellenmondó minden örökös nélkül hal ki, mennyiben a' pertárgy több vármegyében fekszik: öröködési és osztályi ingatlan vagy ingó javakban, osztály-helyesítő, újosztályi, végrehajtás-igazító, viszon-végrehajtási, ellenállás okát adó, v. pedig ítélet-újító minden ollyas pörben, mellyek ugyane' tábláknál íteltettek volna első folyamodásban el; továbbá szerződést 's ebből folyó követléseket, valamint végintézetet teljesítő, gyámi v. gondviselési számadó, zálogváltó, zálogi föltételeket átruházó, összekapcsolt zálogbeli, leánynegyedikszakasztó, elmulasztott előintés miatti fölvállást sikerellenítő, 's végre csodító (concurualis) perrek, ha a' massa v. pertárgy biztosítékja több vmegyében fekszik; ezekhez járulnának még adósági perrek 1000 frton felüli követelésekben a' hitelező tetszése 's választása szerint. Mint fölviteli székre ruháztatnak minden városi-, uriszéki 's más v. bírői hatóságú törvényszékektől fölvitt fenyítő per; továbbá tisztai ügyvédi perrek 's váltó-kereskedésiek. E' tábláktul a' polg. ügyek elsőb királyi, ezután hétszemélyi táblára, a' büntetők pedig egyenesen ez utóbbira vitetnének föl. Ugyane' határozás lenne a' horvátországi táblára is. Jul. 1sőjén e' czikkrol átmentek a' fő RR. a' Xikre, (a' RR. szerkesztése szerint) vagyis a' tárnokszék rendezésére. E' czikk jobbadán a' RR. szerkesztése szerint fogadtatott el, jóváhagyatott névszerint, a' tárnokszék fölviteli bírósága minden városi polg. ügyben; a' személynöki (personalitia) és 7 szövetséges bányavárosi szék megszűnése 's a' t. A' mi változást szenvedett, erre megy: a' 2ik §szban „aleinök“ helyett jobban tetszett a' helyettes v. helytartó (vicesgerens); 4ik §szban a' tárnokszék helyéül „Pest“ helyett „Buda“; 's 6ik §szban, hogy a' tárnoki méltóság 's tekintet fönntartásaul, tovább is maga a' tárnok nevezhesse a' szék jegyzőjét ki. E' közben küldöttség érkezett a' RR. tül, 10ik üzenetet hozván a' még egyesülést nem nyert fölírás tárgyában. Ezt a' fő RR. más

nap vitatásba vevén, határozatjok oda ment ki: hogy ámbár a' RR. által a' megintési 's utasítási királyi jogrul üzenetjökben föllálitott elveket nem hagyhatnák jókká a' fő RR.: valahára egyesülhetés tekintetéből mindazáltal, a' kívánt törvénzcikkek idézését nem ellenzenék, (a' diák textusban) illy módon: „illis, quae in hoc merito leges 1625. 's 1723 praescribunt, continuo intenti esse volumus.“ — Fölvétetett ezután az orsz. küldöttségi szerkesztésnek VIIik czikkje „a' tót-, dalmát- és horvátországi bántábláról“, melly saját valóságában meghagyatni, 's az 1790: 56 t. czikkben foglalt eseteken kívül, a' kir. tábláival hasonló helyzetűnek, következőleg mind első folyamodási mind fölviteli bíróságbelinek, határozatáték, azon hozzatétellel, hogy közbiráji mostani száma szaporítására javasolt 3 új tag helyett a' Fölség négyet nevezne. Ezután a' kir. tábla rendezése tárgyában (Vik czikk. az orsz. küldöttségi szerkesztésben, 's XIIik a' RR. kében), e' törvényszéknek, úgy mint fölviteli 's első folyamodási bíróságnak is meghagyatván eddigi teljes hatásköre, sem az, hogy közbevetett törvényszék legyen, sem hogy egyszerre két tanácsban ítélessen, nem fogadtaték el, következőleg a' RR. szerkesztésének 3. 4. és 5ik §szai egészen elmaradtak, a' 2ikban pedig a' mostani számhoz a' Fölség által neveztetendő, 's a' többiekkel egyenlő hatással birandó, új előadó (referens) bírák száma, kettőre határozaték. Jun. 3kán e' §szot tovább folytatták, 's bevégeztetése után a' hétszemélyi tábla jött elintézés alá. A' RR. kerületi üléseben a' végrendeletek tárgya vizsgálatott.

Kolosvárott jun. 28kán a' KK. és RR. orsz. üléseben a' hátralevő két ítélőmester-választást érdeklő szavazatok vétetvén számba, mind a' kettőre többséget nyertek: a' r. katolikusok részirül Horváth Ferencz ideigleni ítélőmester (a' 2dikra: 131, a' 3dikra: 128), Horváth István erd. kir. táblai számfelettes táblabíró (125, és 132), Cserei Farkas kinestári titoknok (115 és 115); az ev. reformatusok közül Földvári Farkas ideigleni ítélőmester (126 és 126), b. Kemény Dénes (111 és 115), Véér Farkas (93 és 93); az unitariusok közül Sala Sámuel ideigleni ítélőmester (158 és 154), Veress József

thordai főjegyző (84 és 86), Farkas Sándor kormányiszéki jegyző (81 és 82). Mivel az erd. kir. táblán a' szászok pereit nem folytak, ez okból a' szász nemzetből ítélőmesterek nem is választatnak. — Erd. Hir.

Nmélt. Ürményi Ferencz ur Fiume 's a' magy. tengerpart kormányzója, a' magy. nemz. Museum gyűjteményei szaporításáról bőlesen gondoskodván, két év alatt, a' magyar tengerpartokon 's Quarnero szigeteken vadon tenyésző füvetek bizonyos híres utazó Noe Vilmos ur által összegyűjteté és száríttatá. Így történt, hogy az imént érintett nagylelkű pártfogó, ezen intézetnek több mint ezerre menő fajta gyűjteményt ajándékozhatta, két kötetben, legjobb rendben 's legjobb izléssel fölkészítve, azon igérettel, hogy a' még ne talán hibázó 's későbben gyűjtendő füvetek is, toldalék gyanánt megküldendi. A' nemz. Museum igazgatósága, ezen valóban becses 's az intézet gyűjteményét jelesen gyarapító szedeménynek a' fentiszelt kormányzó ur által kegyesen történt megküldetését, cs. k. Főherceg Nádorunk ó Fensége kegy. parancsára ezennel köz. hírre teszi.

Haliczky Antal, a' nemz. magy. Museum első őrje.

A' jun. 23kán tartott titkos Consistoriumban többek közt praeconisáltattak Ó Szentsege által bírodalmunkbeli köv. újon nevezett praelatusok: Lus chin Ferencz lembergi érsekké, Lonovics József esanádi, O s e g o v i c h Imre szegniai, Smicziklasz Gábor körösi görög-kath. püspökökké.

A N G L I A.

Éjszakamerikában a' nyilvános telkekre ügyelő biztosság a' statusnak egyhangulag ajánlotta, hogy Illinois statusban Michigan környékben egy egész helység osztassék 285 lengyel menekvő között ajándék gyanánt föl. — Ujyorki lapok szerint maj. 24rői Jackson gen. a' képviselőház eddigi elnökét nevezte ki követté Angliába, de a' tanács, hatalmánál fogva, e' kinevezést félre veté. A' képviselőházban maj. közepén azon indítványt tevék, hogy halasztassék el a' congressus. A' jacksoni, 's jackson-elleni lapok azon ezívdőnek: elválasztatik e' ismét elnöké Jackson?

Dupin ur előtt Londonban nem rég a' főtörvényszékbe léptekor valamennyi angol ügyvéd fölkel, 's Brougham lord maga mellé ülteté. Hicce honor et honorantis est et honorati. Tudniillik Angol 's Franciaországban mind a' fel-, mind az alpörös ügyvédjekkel egyetemben ülni, nem állani szoktak 's esupán akkor kelnek föl, midőn szólnak, mi természetesen nem mindenütt van így. Jun. 18án vezeté Dupin urat a' lordkancellár (Brougham) az ugynevezett kézműintézetbe. Mind ketten megmaradának a' leczkén, 's vége után Birkbeck ur az elnök, tudatá a' gyülekezettel, hogy az intézet küldötsége a'

jeles idegent egyhangulag tiszteletbeli tagjának választá, mire az eziránti diplomát Dupin urnak azonnal által is nyújtotta, ki ékes francia beszédben fejező ki hálaczerzetét ez iránta mutatott tiszteletért. Ezután a' lordkancellár kelt föl, 's örömet jelenté azon, hogy ez alkalommal jelen lehetett, örvendetesnek mondá, 's az is valóban, midőn valamely fölvilágosult nemzet népe, más, olly tisztos ország individuumit elismeri, 's hogy az angolok és olly nép közt (a' francia), melly magas civilizatiója és szabad intézvényei által más nemzetek tiszteletére olly igen igen érdemes, a' barátság képesai nyugottan 's állandóan köttetnek meg. Reményli, a' barátság ezen kötelékei nem csak tova fön fognak állani, hanem erősödni is, hogy egymást más hatalmak ezélezataik ellen védhessék, honnan igen fonáknak nyilatkozattá azon állítást, mintha két illy nemzetet egymás természetes ellenségének lehetne nevezni.

Az alsóházban jun. 19kén Evans ezredes azon indítványt tevő, hogy a' reform-törvény azon cikkelyei, mellyek az adózásról 's az onnan eredő választási jusról szólnak, újra vizsgálat alá vétessenek 1) mivel a' választók száma félmillióval esekélyebb, mint a' jelen kor hitte, 's a' nép várta: 2) mivel az alsó házban szinte azon számban találni család-képviselőt, tisztviselet, nyugpénzest, henye-hivatalost (sinecuristát) 's egyéb a' koronától függő személyt, mint a' meg nem újított parlamentben: 3) mivel nem várható, hogy függetlenül fog azon ház munkálni, melly 169 tagot számlál, kik a' nyilvános pénzekből 150,000 ft. sferlinget húznak évenként; 's végre 4) mivel a' ház a' közönség igaz várakozásának nem felelhetett meg; de indítványa 124gyel 32 szózat ellen félre vettetett. — A' felsőházban június 20á: Winchilsea egy kérelem-nyújtást jelenté az iránt, hogy a' külső állomásokon szolgáló protestans katonák katolikus szertartásokon megjelenésre ne kényszeríttessenek. Kérdezte azután Londonderry marq.: Valljon rangjához illő tisztelettel fogadtattott e d. Carlos Portsmouthban, 's küldöttek e hozzá alstatustitoknokot a' végre, hogy spanyol korona-vágyó követölésiről lemondásra bírja? Grey gróf felelt: hogy valóban küldöttek, 's ha a' ns. marq. eziránt indítványt teend, ekát is megtudhatja; többire d. Carlos mint kir. hg. fogadtattott. Ezután Wharnclyffe tett indítványt egy fölítás iránt ó Fölségéhez, mellyben megkéressék az, hogy biztosságot nevezzen ki a' fog- és félházak állapotja megvizsgálására, annak kitudása végett: mi változásokra lenne szükség, hogy egyenlő börtön-fenyíték állapíttassék meg Nagybritanniában. Az indítványtevő tapasztalásból mondhatja, hogy az ország börtönei a' vétek iskolái egyszermind.

A' büntetés czélja nem boszuállás (vindicta) a' gonosztévön, hanem eszköz a' társaság védelmére, hogy a' példa a' gonosztétel ismétlését gátolja meg. Irományokat mutathatna ő a' háznak föl, melyekből kitetszik, hogy York megyében a' gonosztévők száma 12 év alatt 260-ról 960-ra szaporodott. Különösen kikelt a' gonosztévők fölosztása ellen, minthogy eddig a' fő gonosztévők ugyan külön választatának a' kevesbé vétkeستől, de ezekhez olly személyek is csukattak, kik kezes hiánya miatt fogattak be, kik között tehát gyakran sok az ártatlan; vagy legalább nem érdemli, hogy valóságos gonosztévőkkel kevertessék össze. Következése ennek az, hogy a' börtönt többnyire mint kitanult gonosztévők hagyják el. Az oktatás egyedül, 's úgy, mint az a' népnél mostan divatoz, nem képes a' gonosztetteket kiirtani. Javasolja tehát, hogy a' gonosztévők együtti bebörtönöztetése mennyire lehet, gátoltassék, hol pedig ezen elkülönítés nem lehet, a' raboknak legalább hallgatás parancsoltassék, mint Amerikában. Melbourne l. megengedé, hogy ezen indítvány az emberiség javára czéloz, 's vele abban kezdet fog; de megjegyzé, hogy mindig, 's mindenütt voltak gonosztévők, 's mindig és mindenütt ügyekeztek azok elnyomatásán, még is mindig és mindenütt hiájában. Arra kéri tehát a' házat: valamelly rendszertől sokat ne várjon. (Halljuk!) — Igaz, a' gonosztévők száma épen azon időszakban szaporodott meg, midőn leginkább törekedtek a' nép erkölcsi javításán; de azért nem mondhatni, hogy az egyházak, iskoláink, ipar-intézetink, 's társaságink a' nép erkölcsi javítására haszontalanok. El nem kell felejtteni az ellenmunkáló erők 's akadályok befolyását, 's a' népesség szaporodtát. Igaz, az oktatás műveltségre vezet: de a' műveltség olly hatalom v. erő, melly magában se jó, se rossz, 's jótékonyvá vagy károsná a' szerint lesz, mikép alkalmazzák. Műveltség nem kezesség erényre. Ha az oktatás az alsó osztályokat (minden embert) a' munkától elszoktatja, veszélyes, 's csupán akkor hasznos, ha egyszersmind a' munkásság szükségével közelebb megismérteti azokat, 's ekkor semmi kétség benne, hogy illy oktatás jótékony következtéseket szül. Abban mindazáltal megegyez, hogy a' börtönfenyítékbe egyenlőség hozassék. A' kormány valakit Amerikába küldött az ottani büntetési rendszert kitanulni. Ez most visszatért 's nem sokára tudósítást fog beadni; azt tehát be kellene várni, mielőtt a' ház illy határozó lépést tenné. Már a' mult ülésben tett egy alsóházi biztonság vizsgálatot e' tárgyban, 's a' dartmouri nagy épületet javaslotta ama' rendszer megpróbálására. A' kormány ezen javaslat elfogadását határozta, 's még ezen ülés vége előtt pénzsegedelmet fog a'

végre kérni; reményli tehát, nemes barátja indítványával föl hagyand. Mire Wharnclyffe indítványát csakugyan visszahuzta. — Ugyanott jun. 23-án Westminster marq. a' zsidó-fölzabadtási indítvány 2dik olvastatását kívánta, 's megjegyzé: a' zsidók már csak számra nézve sem veszélyeztethetik az ország szabad intézvényit, ha egyenlökké tétetnek a' britt alattvalókkal. Az sem igaz, mintha a' zsidók magok e' rendszabást nem is igen kívánának, mert a' mult ülésben is, most is eleget kérelmeztek. Annyi bizonyos, hogy míg a' zsidók polgári tekintetben így maradnak, mint most vannak, keresztyénekké lételőket még kevesbé remélhetni. — Malmesbury gr. vallás aggodással ellenzé az indítványt; 's elfogadtatását némi akadályokkal állitá egybekötve; mert lenne p. o. zsidó, úgy mond, a' ház szónoka, (Speaker) szombaton össze nem ülhetne az, minthogy akkor a' zsidóknak szabbathjok (sábeszök) van. (nevettség.) Javasolja tehát, hogy az indítvány 6 hónap mulvâ olvastassék föl 2szor. Egy értelemben volt vele Winchilsea gr., 's a' canterburyi érsek is; ki azt hiszi, illetlen volna nem keresztyéneket bocsátani törvényhozásba, holott az angol törvények elvökre 's bélyegökre nézve keresztyének. A' dissenterek már részt vesznek a' törvényhozásban, ez nincs egyedül az uralkodó egyház kezében, a' katolikusok is bebocsáttattak, 's így az nem kizárólag protestans többé; de legalább még mindig keresztyén, mi még szünnék lenni, ha zsidók is részt vennének benne. (Halljuk!) „Szeretném tudni: mire építik a' zsidók követelésöket; az országos törvényre, a' parlament szokásira, vagy közös jogra? Úgy tartom egyikre sem. Nem is hiszem, hogy e' rendszabásból nagy haszon háramoljék rájuk. Én a' zsidókat derék népnek tartom, de hogy az ország törvényhozó gyűlésébe bocsáttassanak, az ellen legyözhetlen ellenvetésim vannak. Keresztyén parlament szintugy védi őket, mintha saját hitü tagok is ülénék abban, 's annál inkább, minthogy a' zsidók magok nem is igen látszanak azt ohajtani. Végre úgy tartom, jobb lesz őket nyugottan dolgaik mellett hagyni, védve a' gondviselés által, melly bizonynal rájuk is kiterjed.“ Az indítvány 130 szóval 38 ellen felrevettetett.

FRANCZIAORSZÁG.

Százanként érkeznek most Franciaországba Portugáliából azon levelek, mellyek Miguel uralkodása alatt le valának foglalva. Miguel, országból kimenő minden levelet a' rendörség ellenörsége alatt tartott 's noha eleinte a' levelek Anglián keresztül eljuthattanak Franciaországba, később a' szemes rendörség ezen utat is elzárta. E' most érkező levelek, mellyek közül némelyek még

1830ban irvák, spanyol bélyeg alatt jönnek 's a' spanyol nyelven rájuk irt megjegyzés szerint Miguel bitorlása alatt bontattak föl, könnyen is észre vehetni, hogy nem régen pöcséltettek be. — Az alsó rajnai kurir a' választások miatt hangos panaszra fakad, hogy azoknak előtte ismért $\frac{1}{4}$ de csupa ministeri. „A' választói monopolium, ugymond, mindenütt ugyanazon gyümölcsöket termé meg. Ama' népbarát férfiak, ünnepléses nevek, 's olly polgárok, kik hazafiságukról 's a' nemzet érdekeihez szító buzgalmokról eléggé ismeretesek, a' választásból kimaradtak; ellenben a' ministeri tehetetlenségek (Unfähigkeiten) mellyek az utolsó kamarát eltölték, újra föltámadtak, 's új gyávaságok, a' sógorság új notabilitásai 's politikai semmiségek emeltettek föl. — Alig látunk csak néhány népszerű vagy félig népszerű nevet e' választói hajótörésből megmentve. A' tisztes Dupont de l'Eure ismét meg fog a' kamarában jelenni. Cormenin, Odilon-Barrot, Lafayette György, Larabit, Petou uu., azon csekély számú nevek, mellyek eddig az oppositio részéről választattak. A' legitimisták három híres névre tettek szert. Ezek Berryer, Sauzet, és Hennequin uu. Későbbi hírek szerint Lafitte ur, ki Párisban a' követválasztásban megbukott, Rouenban választott meg.

P O R T U G Á L I A.

Lissabonbul a' Courier levelezője következőn írja le Miguel hadi sorsát: Midőn Bourmont elszánta magát Miguel seregei vezérletének átvételére, ezt azon kikötés mellett cselekvé, hogy a' sereget olly karban találja, mint volt a' félszigeti háborukor; azzal hadi munkálatokra nézve saját akarátja 's nézetei szerint tökéletesen szabadon parancsolhasson; más oldalrul pedig vizen, munkálatiban egy hajóhad által segítették. De nem sokára magát mind a' három pont iránt csalatva látta. A' mi tengeri had volt, elfogatott; a' sereg, kivevén néhány lovas csapatot, a' legnyomorultabb állapotban; maga d. Miguel pedig erősen eltökélve volt, mint mindig, ugy itt is egyedül saját akarátja 's véleménye szerint intézni mindent. Bourmont legelső lépte volt, Larochejaquelin-t néhány ezreddel Lissabonba parancsnokul küldeni. Miguelnek ez nem tetszett, 's Larochejaquelin visszahivatott. Cadaval hg. üzenetre üzenetet küldte, hogy mentenék föl őt a' vezérségtől, mellyhez nem ért 's mellyet csupa szükségből kénytelen viselni, küldjenek mennélelőbb valamely-generált, ki azt átvehesse; előterjesztései nem használtak, 's Lissabont ellenség foglalta el. Ez elfoglalás csak sietteté a' megtámadást, mellyet Bourmont jul. 25-kén 1833 Oporto ellen intéz vala. Tudta ő, milly lélekleverő befolyása lesz annak, ha katonáji ezen veszélyes hirt megtudják. Portót rögtön meg kel-

le támadni; Bourmont ezt egyszerre egész hadlábbal akará cselekedni; ez nem engedteték meg, hanem néhány marok tirailleur küldetett mint más-szor, erre is amarra is a' sánczok felé, 's kudarcz lön a' támadásbul, mint mindig az előtt. Innen Lissabon ellen kell vala menni a' seregeknek; lehetetlen volt kellően haladni a' biztosok gazsága miatt, ezek felét, harmadát ellopdozák a' megrendelt uti élelemnek, 's a' sereg kénytelen lön így majd itt majd amott megállapodni, nem csupán enni 's pihenni, hanem előbb messze vidékekről újra tikkadva ennivalót hajhászni össze. Lissabon még is megtámadtatott, pedig nem színre csupán, mint újságok hirtelék, hanem valódilag. E' megtámadás sok vérbe került és tetemes erőködésbe, minden siker nélkül. Az egész, Bourmont akarátja ellen történt; ő 8600 fíradt gyalog emberrel illy hasztalan erőködésbe nem boesátkozék vala. Másnap a' vezér Miguelhöz ment 's következő tervet terjesztett elibe: Huzassék a' táborbul egy hosszú vonal külön külön védpontokra fölözsziva Santarém-től kezdve Obidosig, vagy Tajotul a' tengerig; télen át szedessenek katonák az országban, hogy tavasszal 40,000 ember állhasson fegyverben, 's hivassanak egybe az ország Rendei tanácskozásul a' módok 's eszközök iránt. Ez utolsó javaslat által, gondolá Bourmont, látni fogja a' világ, hogy az ügyet, mellyért hadakoznak, nem csupán egy katonai párt gondolá ki 's támogatja, hanem a' nép szívéből származik; látni a' nép, hogy a' rendkívüli adó, melly tőle szedetik, nem privát kény miatt, de szükségkép és saját határozatánál fogva kívántatik. Maga Bourmont e' harcztot, nem két magányos fél versenyalmájának, hanem az Európában uralkodó közönséges két ellenkező elv (principium) közöttinek, tekintvén, azt másokkal is szintezen szempontbul 's nem csupán katonáibul kívánta nézetni. Végre javaslata azzal végződött, hogy valamennyi seregosztályt franczia parancsnokokra kell bízni. D. Miguel kikaczagta e' tanácsot, 's valamint baráti és tanácsadóji, ugy maga is utóljára csak e' syllogismusban állapodék meg: „Bourmont bevette Algier-t: ki Algier-t bevehette, beveheti Lissabont is, de ő Lissabont be nem vette: tehát Bourmont áruló.“ Bourmont leköszönt, 's Macdonald, ki nem rég ezelőtt érkezék 's azonnal parancsnoki hivatalt lesett, megnyerte, a' mit talán nem is várt, t. i. a' fővezérséget. Macdonald nyers és durva katona, hidegvérü ütközetekben, de vad és szilaj parancsiban. Oct. 10-kén a' constitutionalisok kirohanást intézvén Lissabonbul, veszteségök kétszer annyi lett mint megtámadottaiké, 's bizonyosan más nap is ugy történik vala, ha Miguel minden javaslatát Macdonaldnak föl nem forgatván, az a' nélkül is

csekély hadbul 2000et Sacavemhöz nem küld, attól féltében, hogy az ellenség e' helyet eltalálna foglalni, mielőtt a' sereg dereka oda juthatna. Minthogy Macdonald további táborozás-terve ugyanarra mene ki, a' mire Bourmonté, 's ugyan hasonlókép félre vették, ő is csakhamar letévé hivatalát, 's e' pillanattól kezdve nem volt többé semmi fék a' táborban, minden legnagyobb rendtelenségbe oszlott föl. A' biztosok meglópák a' népet; a' közkatonaságot vezérek, a' közember pedig mindent, ki elébe akadt. Iszonyu volt a' piszok, szemét, mellyet Santaremben rakásra gyűlni hagytak, mi nyavalyákat szüle 's ezrestül levének áldozati. A' eselszövények egyre szaporodtak 's minden becsületes ember, ki még józanul gondolkozott, pártosnak tekintették; szóval az egész, olly chaosszá vegyült, hogy magok a' már eszmélni alig tudók is csudálni kezdék, mi rendkívüli viszonyok hátráltalják végső fölbomlásukat. A' történet vége isméretes.

D. Miguel testvére d. Izabella Maria Elvasbul, hol eddig tartózkodék, jun. 2kán utazott el Lissabonba. Maj. 30kán a' még migueli csapatokkal megrakva volt erősek közül Elvas, Campomayor, Ouguela és Juramenha várak d. Maria kormányának önkénylegi meghódulásokat jelenték. Terceira hgnék a' spanyol királyné sz. Ferdinandrendi nagykeresztet küldött; gen. Rodil azonban d. Pedro részéről még semmi jutalmat sem nyert, mit Madritban nem panasznak ugyan, de szembeötölő azon hidegség, mellyel az udvarnál a' portugáli követ iránt viseltetnek. — Van szó felőle, hogy Pedro seregekkel ajánlkoznék a' spanyol lázadás hamarébbi elnyomatására, de az udvar nem látszanék hajlandónak elfogadására. A' pedroi hajóhad katonaságának 130,000 font sterlinget vete ki a' kormány zsákmány-osztalékul azon hajók értékibül, mellyek a' jul. 5kén 1833ban történt szent Vinczentfoki ütközetben elfogattak. E' mennyiségbül adm. Napier $\frac{1}{2}$ dot kap v. 16,000 fontot; kapitány és hajóparancsnok fejenként 2000 font körül; hádnagy 800 fontot; sebész 's a' t. 500at, hajómester 300at; minden hajókatona 's legény két két százat. Ezenkívül az elcsipdezett kereskedőhajók árából is bizonyos mennyiség ígértették, az admirál, tiszték 's hajónép közt az előbbihez hasonló arányu osztalékul.

D. Miguel, mielőtt Sinesbe, hol hajóra ült, elutazott volna, Evorai szállásáról proclamatiot bocsáta seregeihez, mellyben azokat vitézségökért 's annyi veszélyek közt személye iránt kitüntetett buzgó ragaszkodásukért megdicsérve, fölszólítja, hogy szükség 's főkép a' nagy hatalmak szövetségé, mellynek intézetei szerint neki (Miguelnek) Portugáliát elhagyni kellene, ugy hozván magá-

val, térjenek vissza hazájokba; engedelmeskedjenek, 's tőrjenek békével a' haza köz javáért, 's lecsöndesüléseért. — Evorából az infanstegezs a' hajóig, mellyre szállandó vala, kikötésnél fogva 300 pedroi katona kísérte; midőn a' parthoz érkeztenek, az oda gyülekezett nép közül egy ember előtörvén d. Miguelre öt megölő szándékkal rohant, de a' hget körülállók közül a' hajókapitány által földre sujtatván, ez alatt Miguel épen hajóra kelhetett. Nem csupán Lissabonban, de másutt is a' tartományokban igen fölbőszült a' nép a' Migueliek ellen, 's ha rögtön szigoru rendszabásokat nem teszen a' kormány, a' dolog minden bizonnal véres öldöklésre kerül. Mintegy 200 spanyol, teljes épségben eljutott egész Aldea-Gallegáig 's itt hajóra kívánkoztanak, mit meg is nyertek, a' nép azonban bosszujában közülök négyet agyonvert; a' fő városban is gyakorak a' gyilkolások, legközelebb az opera-ház közelében két agyonszurottra találtak. A' belügy-minister erre fölszólítást bocsátott a' néphöz, figyelmeztetöt a' rendszabásokra, mellyek a' hasonló esiny-követők ellen sikerbe hozatnak; fogamatja azonban még nem igen látszik. Szembeötölő, hogy leginkább olyanok dühöngenek, kik a' zsarnoki 6 év alatt, a' legnagyobb méltatlanságért sem merék szájakat fölnyitni. Egyéb-iránt a' migueli katonák használják a' kiadott amnestiát, 's csapatostul térengnek hazafelé; az inség és nyomoruság eléggé feltünő bélyeg rajtok, milly háladatlan szolgálatban voltak, olyan mindnyája mint ágrul szakadt, 's éhség miatt alig lézengnek. — Thomarban nagy szerencsétlenség történt. Egyik klastromban, melly az Asseiceiránál megsebesült pedroi katonák számára kórházul fordított, a' pinczében lerakva volt 700 hordó lőport valamely gonoszszándék föllobbantotta, 's az épület nagy része 11 beteggel együtt levegőbe repült. — D. Izabella k. hgasszony Elvasból jun. 6kán érkezett Lissabonba meg. Adm. Napier Braganza fregáton Angliába utazott.

SPANYOLORSZAG.

Indítványul a' kormány részirül a' közelgő cortesgyülésben, a' Globe szerint, főkép e' következő három fontos tárgy forog javaslatban: 1) Általános kizáratása minden kormány-ellenes carlistának a' status-igazgatás minden ágaiból. 2) Elismerése azon követeléseknek, mellyeket a' constitutionalis kormány alatt eladott statusjóságok megvásárlóji, ezen jóságokra tett javítások 's investitiók fejében sürgetnek, miután a' jóságok tőlök elszedettek. 3) Végrehajtása azon decretumnak, mellyet Ferdinand 1823 sept. 30ka estején Cadixből elutaztakor ön szántából kibocsátott 's mellyben ünnepélyesen ígéré, mind a' már fönalott liberalis institutiókat, mint az előhaladt kor-

szellem szüleményit, mind azok következésiben a' const. rendszer alkotta hivatalokat 's méltóságokat 's azok viselőit volt helyzetükben meghagyni 's föntartani, de mingyárt másnap az angoulemi hg. 's Franciaország akori sugalmára levetvén álarczáját ígérte meg szegte és saját valódi karakterében lépe föl. E' tárgyakon kívül a' többi indítvány többnyire a' statusadósságok elismerése v. rendezése körül forganak. — Igen kedvetlen érzelmet okoztak a' népben némely új rendelkezések a' censura iránt, mellyek tartalma ez: Senkinek nyilvános lapot, melly művészet, természet-tudomány vagy szép literatura körén túlvág, kiadni nem szabad, hacsak erre a' kormánytul előbb különös engedelmet nem kap; ez pedig csupán azoknak adatik, kik a' f. eszt. majus 20kán kibocsátott decretumban előszabott tulajdonokkal bírván, egyszersmind corteskövetekké is választathatnak. Olyan, ki nyilvános lap-kiadásra engedelmet kap, ha Madridban adja ki lapját, 20ezer reall készpénzben, v. 40 ezret statuskötelezvényben, különben pedig az ország többi részeiben ennek felét köteles, kezességi (v. tusz) pénzült letenni. Minden nyilvános lapok, a' fenmondott tárgyakon kívül, censura alá vettetnek. Madridban 4, Barcelona, Cadix, Valencia, Pamplonában és mindenütt másutt, hol ujság jö ki, egy censor lesz. A' censor köteles, a' hozzá fölterjesztett időszakirást 24 óra alatt bírálva visszaadni, 's általbocsátani nem csupán olly tárgya czikkelyeket, mellyek az 1834 jun. 4ki decretum 123 's 124 czikkelyiben foglaltatnak, hanem azokat is, mellyek, kormánydolgozók, morális vagy politikárukt értekeznek; meg nem engedni pedig allyakat, mellyek vallás, koronai jogok, az ország alaptörvényei vagy kir. statutum fölforgatására czélzanak, vagy törekvésök oda hat, hogy az országban lázadás és nyugtalanság gerjesztessék; nem továbbá engedetlen-ségre nógatókat, hatóság-gyalázókat, erkölcs-sértőket, magányos vagy hivatalbeli személyek hire 's nevében gázolókat, sem külföldi hatalmak ellen feltűnő észrevétel-intézőket, vagy azok alattvalóit zendülésre ösztönzőket 's a' t. Prospectusok szinte censura alá terjesztessenek. Hirlapoknál tilalmas a' szeletek v. sorokban nyomtatatlan üres helyeket, ugy nevezett censura-hézagokat, hagyni, különben a' kiadó ki illetén módon t. i. üresség, vagy a' helyett pontok, egymásután tűzött gondolatjegyek (pausák), hosszú vonalok 's a' t. által törekednek a' censura törleményit előtüntetni, első izben csupán 2000 real, de bezzeg, 2dikban kétszer annyi fizetéssel büntetessék, 3dikban pedig egyenesen ujsága tiltassék el, 's kiadója vagy kiadói a' helytől, hol hirlapok kiadni szokott, legalább is 20 mérföldre távolittas-

sanak el. Ha látná valamelyik polgári kormányzó, hogy e' vagy ama' hirlapi czikkely, tartományában a' nyugalmat megháboríthatná, saját felelősségére azon ujságszám forgását v. szétküldötését eltilthatja; de illy esetben tartozzék két példányt azon számbul tüstént, 's az elnyomatás okait is, a' belügyministerhez fölküldeni. Könyvnyomató vagy kiadó, ki tiltott hirlap számaít árulgatná, annyi büntetést fizessen, a' mennyire 500 ollyan hirlap számnak ára megy. Minden esetben szabadon fönmarad a' 3dik személy követelése. Az eféle büntetésekbe bekerült pénzek, minden tartományban valamely jöltevé intézet legsürgetőbb szükségéi pótlására fordíttassanak. A' Globe előtt e' decretum, ha mingyárt minden előgondos rendszabást megenged is, ugymond, egy ollyatén országban, hol nyomtatási szabadság soha sem létezett, ez még is épen minden szükség nélkül tulságosan korlátozó különösen az időszakirásokra, mellyeket legnyommasztóbb censurával sujt. D. Pedro Angol 's Franciaországban szerzett tapasztalásának, mond tovább, hihetőleg tanúságosb gyümölcse lesz. Sokat lehet ugyan tekinteni Spanyolországban a' jelenleg olly hatalmas pártelemekre, de ennél már csak még is okosabb valamit vártunk volna. A' Messenger szerint jobbára mindnyájan, kik e' rendelkezések következésiben censorokká nevezettek, vonakodnak hivataljokat elvállalni. — Künn a' tartományokban folyást erősen forrong a' carlositaság, naponként történnek esaták köztük 's a' királynéiak közt majd itt majd amott, a' hogy érik egymást változó szerencsével: fogamat semmi. Érdekes egy levél a' Morning-Heraldban Verabul (francia szék mellől) jun. 9ról köv. tartalmú: A' carlosita fél egyik előkelő kormányzójátul, állapotjok felül nevezetes adatokat hallék. D. Carlos elhajózta Angliába, mint látszik, határozott szándékbul 's régi előkészületből történt; halottam valamit egy leveléről is a' hgnek, mellyben pártfeleit e' léptéről előre tudósítá, biztatá hogy ne csüggedjenek el, sőt kezdett munkálatikat a' sereg-szerkesztésben szilárdul 's kettős lélekkel folytassák; bizonyossá tevén őket hogy trón iránti jogairul soha sem mondand le. A' junta tehát ehözképest a' történetek folyamát előre látván, elhatározá a' trónt addig, mig egy utód választatnék, megürültnek nyilatkoztatni, erős szándékkal hogy később csakugyan ismét d. Carlos választassék, 's ekkor aztán ünnepisen hívassék meg országába vissza. Mind e' közben a' különféle tartományok összegyült delegatusi nem győzik magasztalni a' nép vonzódását 's tiszta szellemét d. Carlos iránt, 's azon elhatározott akaratját, hogy mindenkor fegyvert fogni kész, mihelyt a' hg. pártfelei ellen valami nyemosb demonstratio intéztet-

nék. Mindenek előtt, hogy a' föltett szándék kivitele könnyíttessék, lovasságra van szükség; ennek közre munkálása alatt Ó-Castiliát azonnal meghódíthatni reménylik. A' többi katonaság már is 35 ezer gyalog és 600 lovagra megy; valamennyi jól fegyverzett 's ruházott vitéz. Most a' közel czél még egyedül az, hogy e' katonaság taníttassék 's gyakoroltassék; ezért a' carlositák magokba hazódva szemesen őrizkednek minden magok felőli hia láрмаutéstól, díseavéstől, sőt koholt híreket közöltetnek ujságok által Bordeaux és Bayonneban újabb újabb veszteségeik felől szökdözések, 's betegségek miatt. E' hírek megítéléséhez sem kell több commentar, mint csupán az, hogy a' Morning-Herald hírei.

O L A S Z O R S Z Á G.

Nápolyba még semmi tudósítás sem érkezett a' marokkai expedícióról, mellyről általában hiszik, hogy szintolly szerencsés lesz mint tavaly a' tunisi, 's hogy e' rabló status telhetlen kívánatit egy időre megfűkezendi. Egy szardiniai hajócsapata nápolyhoz csatlakozott ugyan e' végre. — Nápolyban már a' juliusi napokban, különösen a' király székfoglalása után (Thronbesteigung) akartak gyalog és lovas nemzeti őrséget (guardia d'onore, vagy guardia civica) névvel föllállítani; a' terv legalább gyakran szóba jött; most tehát, a' szükséges rendszabásokat teszik meg létesítésére. Az előkelő fiatalság a' fővárosban eleinte igen buzgott e' guardia d'onore-be fölvételni; de buzgalmában alább hagyott; 's a' gazdag, izletes formaruha daczára is, noha különösen ki szokta e' kart a' király tüntetni, alig számlálhatni benne közőlök 40et.

G Ö R Ö G O R S Z Á G.

Naupliából maj. 30ról írják, hogy Armanperg gr. a' kormánytság (regence) feje az elnökséget, mint hírelték, nem veszté el, hanem csak a' képviselést, mennyire az a' kormánytsági pénztárból vevé költségeit. A' pénzeket és számadásokat, a' vizsgálatkor rendben találták. Eleinte ugyan híre volt, hogy a' kormánytsági titoknok, ki azon pénztárt kezelé, egyszersmind a' grófnak saját titoknoka vala, helyéből elmozdított, de e' hírt oda kell megigazítani, hogy a' történetek szerint, miután ügyvitele ismét teljes szabályszerűségbe hozatott, hivataláról önként mondott le, és semmi más szolgálatba lépni nem akart. A' képviselés sem szenvedett ugyan magában, mert most kettős az, egyik a' kormánytsági lakáson, hol a' pénztár költségein történik a' képviselés, 's Armanperg gr. lakán, hol a' társaságok 's mulatságok, különösen a' seiréek még fényesbek mostan mint eddig. — A' nyilvános szolgálát némelly ágai-ban előbb szokatlan szabályszerű munkásság uralkodék. Mióta Lesuire, az új hadiminister, hivata-

lába lépett, osztályában sok igazítást tett, 's a' folyó ügyek vitelében olly pontosság 's gyorsaság uralkodik, hogy a' Sotir, (naupliai ujság), méltán például ajánlá ezt a' többi ministernek. A' tengeri seregben is több élet mozog, mióta ismét Maurocordato viszi azt.

SCHWEIZ.

Schweizi lapok szerint Bombelles gr. ausztriai követ Schweizban újra jegyzéket bocsátott a' főhelyhez, mellyben sajnálva említi: mikép ohajtott volna a' cs. k. udvar Schweizzal szomszédbaráti viszonyait csonkulatlan fentartani; 's mikép került ki mindent, mi azt megzavarhatta volna, remélvén, hogy Schweiz is hasonlótt fogna tenni; miként kívánta továbbá az ausztriai kormány martz. 12ki 's april 23ki jegyzékeiben nemesak azon fondorlások elnyomatását, mellyek Schweizban a' szomszéd statusok bátorsága ellen intézvék, 's nem csak azon vakmerők megbüntetését, kik a' szavójai megrohanásban vettek részt, hanem egyszersmind annak biztosítását jöendőre, hogy se sajtó se nagy terjedelmű kapcsolatok által, mellyek Schweizban különös munkássággal bírnak, 's mellyekről a' főhelynek szintugy lehet tudomása, mint a' kül hatalmaknak, a' szomszéd statusok bátorságát 's nyugalma kockáztatni vagy háborgatni nem hagyja. E' kettős kívánatra azonban csak azon választ vevé a' főhelytől, hogy a' menekvésjoggal (Asylrecht) visszaelő szökevények ellen fenytéssel leend, mit a' szomszéd hatalmak elégtételnek nem nézhetnek. Előadja ezután, hogy ha Schweiz a' szomszéd statusokkal barátságos viszonyokban akar maradni, ama' föltételeket hatádektalan fogadja 's intézze el; különben az önvédelem a' szomszéd országokat olly rendszabásokra kényszerítendi, mellyek Schweiz nagy ártalmára lesznek. Végre azt is kívánja, hogy minden ollyatén személyt, mellyek közvetlen v. közvetve veszélyesek a' szomszéd statusoknak, Schweiz végkép parancsoljon ki, azaz semmi politikai szökevénynek menekhelyet ne adjon. — Az új zürichi ujság szerint a' nagy tanács azon jegyzékek következtetésében, mellyek a' szomszéd német 's olasz statusoktól 's Prussziától érkeztek, jun. 23kán gyűlt össze. Indítvány tételét, 's fogadhatott el, hogy azonnal biztosság választassék, melly az útlevelék ügyét, a' jegyzékekben előadott kívánatokat, 's a' kormánytanácsnak a' külső fejdelmek 's a' német szökevények iránti viseletét tárgyzó irományokat vizsgálja meg. Ezen biztosság indítványit 24én közölték a' nagy tanáccsal. A' biztosság szavazati többséggel azt javaslá, hogy a' jegyzékekbeli kívánatoknak megfelelőleg adassék utasítás. A' kormánytanács viseletére nézve azt találta a' biztossági többség, hogy történetek álfogások ugyan, de a' főhely állása súlyos vala. Hírzet

polgármester előadá ezután az indítvány okait: Schweiz becsülete nem abban áll, hogy követeléseket, melyekre alkalmat nyújtott, visszautaljon, az atyáskodó kormány kötelessége pedig inkább sajátjai javát hordozni szívében, mint idegenek védelmét, kik arra méltatlanoknak mutatkoztak. Azután abban állapodtak meg, hogy a' jegyzékbeli kivánatoknak eleget tegyenek.

Schweizban ugyan mindenütt ohajtják a' fenálló állapotot megtartatni, de semmi további ingerlést, anarchiát, v. ellenkedést a' külfölddel. A' radicalok legfőljebb Bernben 's részint Luzernben bírnak tulnyomósággal. Ha Zürich elég erős lesz Schweizban a' mérséklett szabadelműség képviselésére 's megállapítására; ha Zürich a' radicalismussal szembe mer szállani, 's Berntől meg nem ijed, befolyása is el lesz határozva. Az új zürichi újság, jun. 25ről jelenti, hogy a' nagy tanács a' biztosság többsége javaslatát, mellynél fogva tudtára adatnék a' külső követeknek, hogy Schweiz azon elvet, mellyhez képest a' lázító szökevények Schweiz földéről kiigazíttassanak, elismeri, valóban elfogadta, 's Keller dr. ur azon hozzáteletét, hogy Schweiz föntartja magának önállásánál fogvást azon jogot, melly az előkerülő esetekben a' kívánt kiigazítás alaposágáról ítélhessen, 114 szó-többséggel 61 ellen félreveté. Hirzel ur polgármester tudillik előadta, mikép a' népek közt kötött alkuk jogviszonyinak magyarázata 's végrehajtása kizárólag se egyik se másik alkuvó felet nem illetheti, hanem az, önállásuknál 's jogegyenlőségöknél fogva, mindeniknek sajátja. Ha már most a' szomszéd tartományok, mellyek a' jegyzékeket küldötték; ama' hozzáteletben megegyeznének, azáltal alkulag egyedül minket ismernének el bírának. Illy rövidlátást pedig azoktól nem várhatni, — noha még azt is meg kell vallani, hogy ha e' hozzátelet kimarad, a' vétkeiséget maga e' kívánt kiigazítás ítéli el. Kellner dr. azután oda nyilatkozik, hogy a' többségben félelem győzte le a' becsületérzést. — A' délutáni ülésben Neuenburg v. Neuchatel ügye jött szóba, melly tárgyról a' kormánytanács azon javaslata fogadtatott el, melly a' kívánt elválás félrevetését 's az alkuszeres viszonyok föntartatását ajánlá. Azon indítvány pedig melly Neuenburgnak Prussziától teljes elválására diplomatai értekezéseket javasla, félrevetett. Úgy szinte elfogadtatott a' kormánytanácsnak a' szövetségi alkotmány vizsgálatát tárgyazó indítványa is, melly a' szövetségi alkotmánynak országos gyűlés által vagy teljes, vagy részes vizsgálatát akarja azon világos értelemben, hogy előbb, mint illik, a' képviseleti viszonyok másoltassanak meg. — A' főhelyhez Bombelles ur (ausztriai követ) jun. 25kén, ennek tegnapi jegyzékére, választ

bocsátott, mellyben jelenti, hogy az utlevelek ezentúl is úgy fognak látomásoztatni, mint eddig, csak hogy a' személy azonsága bizonyíttassék. — Jun. 27ről pedig ugyanazon lap jelenti, hogy a' fő helyhez a' piemonti kabinet is igen barátságos jegyzéket küldé, mellyben hírül adatik, hogy a' határszéli hatóságok utasítást vettek, a' schweizi utlevelek elfogadásuk iránt, az april 16ki rendelést megelőző mód szerint.

B E L G I U M.

A' b. Moniteur kir. rendelést közöl, mellynél fogvást az eperfa-ültetés és selyem-tenyésztés előmozdítására Belgiumban nemesak több ezernyi eperfa, hanem egyszersmind tetemes becsü és értékű jutalmak osztassanak évenként ki. — Brüsseli hir szerint st. Miklós határán több férfit és asszonyt fogtanak el 's Antwerpbe hurezoltak, hol mindaddig foglyul tartatnak, mig Hollandia a' fogoly belgákat szabadon nem bocsátja. — Junius 21ről jelentik, hogy a' király Antwerpbe fog utazni, 's ott a' tábort megszemlélni.

A M E R I K A.

A' brazíliai ifju császár székfoglalása évnapját (april 7.) ünnepélyesen ülték meg. Reggel álgudörgés adá ez ünnepet hírül, délben az egyházban nagy mise tartatott, mellyen az ifju császár kevéssé roszul érezvén magát meg nem jelent. 1 órakor az ünnepi lobogókkal fénylő idegen hadihajók tették durrogó üdvözleteiket, mire tiszteik a' diplomatai karral egyetemben az udvarnál ebédeltek, hol őket az ifju császár személyesen fogadá. Estve a' Sociedade defensora fényes bált adott, mellyen a' császár csak 8 óra után jelent meg. — Ujyorki lapok jun. 1őjeig érkeztek Londonba. Szerintük Washingtonban a' tanácsban maj. 28án a' Clay ur által javasolt végzések a' depositumoknak az egyesült statusok bankjából lett kivétele ellen 25 szóval 18 ellen másodsor is fölolvastattak. E' végzeteknél fogva 1834 év jul. 1től fogva minden depositum az egyesült statusok bankjába, vagy fiókbankjaiba adatnak. Ellenben a' képviselőház a' bank vonakodását, a' könyveknek a' ház meghatalmazotti előtt előmutatása iránt, keményen korholta. Egyik végzés azt állítja, hogy jusa van a' háznak a' bankot illy előmutatásra, 's a' háztól kívánt minden megfajtásra kényszeríteni; másíknál fogvást a' ház szónoka (speaker) vagy elnöke paranesot adott Biddle Miklós (a' bank elnöke) úgy szinte a' 13 bankigazgató elfogatására, hogy őket feleletre vonják a' ház elé. Erre Quincy Adams ur ellenindítványt tett, hogy a' főlebbi végzetek alkotmányellenieknek nyilváníttassanak, de az 146 szóval 65 ellen félrevetett, 's az ülések 130 szóval 83 ellen jun. 7ig halasztattak el. —